

Bondeförbundets tidning Landsbygden n:r 11 B

Vardagstryck

National Library
of Sweden

Till Konungen!

Sverges historia är i många delar en berättelse om en ekonomisk kamp emellan jordbruksbefolkningens och stormansväldets intressen. Det senares övermakt har nästan undantagslöst lett till landets större eller mindre tillbakagång. Däremot synes nationens styrka och välfärd sammanfalla med jordbruksbefolkningens välmåga.

Liksom konungamakten alltid haft och alltjämt har sitt starkaste stöd hos jordbruksbefolkningen, har denna ofta hos sina konungar funnit ett starkt värn för sina fri- och rättigheter emot ett övermäktigt stormansvälde. Då en eftervärld kunnat bedöma följderna av dessa konungamaktens ingripanden till jordbruksbefolkningens fördel, har det alltid erkänts som både nödigt och gagnande för fosterlandets välfärd.

Med stöd av dessa historiska traditioner och med hänvisning till den nuvarande politiska utvecklingen, där stormansväldet — som f. n. representeras av bank- och börs magnater — synes ha tillvällat sig ett onaturligt och i synnerhet för lantbefolkningen fördärvbringande inflytande på lagstiftningen, som vållar oss allvarliga bekymmer för framtiden, tillåta vi oss härmed i underdånighet att för Eders Kungl. Maj:t påpeka en del förhållanden, som synes oss orättvisa och skadliga för både oss och landet i sin helhet, jämte några därav förestavade önskemål från vår sida, i förhoppning att Eders Kungl. Maj:t ville taga dem under omprövning och understödja oss i att vinna rättelse härutinnan.

Vi begära inga särskilda förmåner eller något understöd från statens sida, endast rättvisa och jämlikhet för vårt yrke med andra näringsgrenar, i stället för att, som nu, vara utlämnade åt stormännens profithunger och som ett kompensationsobjekt i striderna mellan dem och deras arbetare.

Vad som först faller i ögonen, som en följd av stormansväldets övermäktiga inflytande, är bildandet av en massa truster på nästan alla näringsgrenars områden, samt trots grundlagens förbud, även monopol, vilket resulterat i ett fåtals rätt att beskatta oss genom, efter godtycke förhöjda pris å alla förnödenheter vi behöva köpa och tryckta priser å vad vi ha att sälja. Detta drabbar med hela sin tyngd jordbruksbefolkningen. Löntagare och industriarbetare få ju i någon mån ersättning genom förhöjda löner. Denna beskattning äger rum under förebärande av, att finansmännen därigenom skola beredas tillfälle att främja landets industri. Detta är dock ett mycket svagt skäl, ty en exportindustri som framdrives på konstlad väg, på ett ruinerat jordbruks bekostnad, blir endast en snart vissnande drivhusplanta. En sådan exportindustri kan ju därjämte oförmodat stoppas från de importerande ländernas sida, genom en tullförhöjning. Om landet då icke kan föda en oförmodat ledigvorden arbetaremassa, är ju olyckan framme. En annan fara är, att ett land med stor industri utan motsvarande livsmedelsproduktion, vid krigstillfälle, genom en helt kortvarig blockad måste bli ett lättfånget byte. Storkapitalet samlat på ett fåtal händer, blir också en farlig makt i staten. Det fordrar allt och vill ge intet. Exempel härpå, ha vi redan i det hot, som allt emellanåt återkommer om kapitalets eventuella emigration, så snart trust- och bolagsherrar icke få utnyttja både staten och dess medborgare efter godtycke. Sådana hotelser kunde icke förekomma och än mindre verkställas om icke nationens kapital finge hopsamlas av ett fåtal, genom sådana privata beskattningsmetoder som truster o. d. Om jordbruket blott finge vederfaras rättvisa och jämlikhet med andra näringar, skulle det enligt vår mening, genom odlingar och högre skördar kunna tillföra landet lika stora och i varje fall solidare värden än vad finansmännen kunna göra genom en konstlad industri.

I vårt land tages ofta, och med rätta Tyskland som förebild, men i fråga om jordbrukspolitik följes en alldeles motsatt väg. I Tyskland har det sedan långliga tider före kriget ansetts som ekonomiskt fördelaktigt för staten och ur försvarssynpunkt både fosterländskt och klokt att hålla jordbrukets produkter uppe i sådant pris att ett intensivt jordbruk och tillvaratagande av landets odlingsmöjligheter varit lönande. På den politiken har Tyskland blivit jordens starkaste makt. Hos oss ha priserna å jordbrukets produkter före kriget hållits nere så lågt, att det ofta varit mera ekonomiskt att spara på arbetskraft och omkostnader och nöja sig med ringare avkastning. Att odla svårbruten mark har icke varit att tänka på, under omständigheter, då odlad jord kunnat köpas billigare, ja hela gårdar ofta till lägre pris än åbygnadernas värde.

Ehuru väl tullskyddet till en viss grad underlättar den orättmätiga privatbeskattning som bank- och finansmännen bedriva genom monopol och trustbildningar, inse vi dock alltför väl, att det är ett nödvändigt värn, likaväl för industrien, som för jordbruket, mot en övermäktig och under gynnsammare förhållanden arbetande utländsk konkurrens. Tullskyddet skulle dock icke väsentligt höja priserna eller verka besvärande om konkurrensen finge vara fri inom tullområdet. Det är icke tullsystemet, utan trustsystemet som verkar tryckande och fördyrande å tullskyddade produkter.

På penningväsendets område är den ständigt fortskridande banksammanslutningen ett hotande moln. En effektivt genomförd banktrust skulle bliva allrådande i staten, fri att bestämma vilken låneränta den behagar, fri att ruinera tusenden av medborgare genom ett enkelt bolagsstämmebeslut, den skulle kunna tilltvinga sig fördelar, som skulle kunna lägga hela landet under dess välde. En utvidgning av riksbankens verksamhet skulle vara en verksam motvikt.

Det från och med detta år ikraftträdde creditsystemet för jordbruket, de s. k. jordbrukskassorna, ge oss icke mycket att hoppas. Till många delar inrättat efter sunda principer, ha dock enskildheterna utformats så, att man har rätt att fråga sig om hela creditsystemet är inriktat på låntagarnes eller de enskilda bankernas fördelar. De för två och tre län inrättade centralkassorna, bli små ämbetsverk, som onödigt komma att tynga på jordbrukskassornas rent minimala inkomster. Det värsta felet synes oss dock vara, att det icke är ordnat för jordbrukskassorna så, att de få låna pengar från någon viss penningförvaltande institution till billig ränta, under kommunernas garanti. I så fall kunde alla centralkassor ersättas med en enda kontroll-erande institution. Nu heter det, att de olika centralkassornas direktorer skola »uppnegaicera» behövt kapital. Då de stora banksammanslagningarna behärska så gott som hela penningmarknaden, skola de helt visst veta att knyta till säcken så att jordbrukskassorna bli ofarliga konkurrenter. Då dessutom de starkare sparbankerna konkurrera om sparmedlen, och jordbrukskassorna genom sin svaghet icke inge den soliditet som andra penninginrättningar, äro de så gott som berövade möjligheten att utveckla sig och därmed möjligheten att fylla sitt utlovade ändamål att tillhandahålla jordbruket billigt rörelsekapital.

Den av regeringen under »kristiden» eller kanske rättare högkonjunkturstiden tillsatta livsmedelskommissionen, med sitt orättfärdiga licenssystem, tycks helt och hållet handla i stormansväldets tecken. Den ger ut förordningar och prislistor till ögonblicklig efterlevnad för jordbrukaren, men den underhandlar med trusterna, ofta med negativt resultat. Den anskaffar billig brödsäd på dels statens dels jordbrukarnes bekostnad, genom maximipris, men den låter herrarna i kvarntrusten någorlunda själva bestämma mjölpriset. Den sätter ned priset på jordbrukets produkter, i många fall under produktionsvärdet, allt till den »fattiga stadsbefolkningens bästa», men den tycks ej ha en tanke på eller förmåga till, att ålägga t. ex. statsunderstödda redrier, som tjäna ända till tusen (1,000) procent, att till någorlunda drägliga pris hemfrakta majs och andra fodervaror som en ringa ersättning åt jordbrukarna för de konjunkturvinster den berövar dem. Vi vilja icke förneka att priset å våra produkter äro dyrare nu än före kriget, men priserna å de förnödenhetsvaror vi måste köpa ha stigit ännu mer och det göres mycket litet för att förbilliga dem. Det kan väl näppeligen anses vara rättvist att, som nu, låta jordbruket ensamt vara hela landets barmhärtighetsinrättning. Värde-minskningen av de genom licenssystemet nedsatta livsmedelspriserna kommer endast i ringa mån den fattiga stadsbefolkningen tillgodo. Den ännu fattigare lantbefolkningen ägnas icke en tanke. Det mesta tillfaller oförtjänt de herrar och bolag som förlänas med licens. Oss synes hela det system, som tillämpas för att lindra dyrtiden för stadsbefolkningen, vara förkastligt. Enligt statistiken äro stadskommunernas förmögenheter i genomsnitt flera gånger så stora som landskommunernas och sedan krigets början torde stadskommunernas inkomster ha stigit ojämförligt mycket mer än landskommunernas. Om därför understödet åt den verkligt behövande delen av befolkningen ordnats som en kommunal angelägenhet, hade kostnaderna för detsamma helt visst kommit rättvisans principer närmare än vad nu är fallet. I enstaka fall skulle staten möjligen behövt träda emellan. Men om tillgången på livsmedel reglerades genom exporttull kunde ju av dessa medel använts härtill.

De första offren för licenssystemet blevo äggproducenterna. Detta torde mer än någonting annat belysa licenssystemets rättsprinciper. Äggproducenterna, som huvudsakligen utgöras av backstugusittare, statare, torpare och småbönder, måste väl räknas till landets fattigaste befolkning. De sälja i regel sina ägg för att köpa billigare livsmedel och måste följaktligen vara fattigare än de som ha råd att köpa dem. Äggpriset är nu nästan lika lågt som före kriget, trots att hönsfodret är nästan dubbelt så dyrt. Med fläskproducenterna förhåller det sig i stort sett på samma sätt. Fattiga människor torde trots att de ha livsmedelsproduktion till näringsfång, vara lika berättigade och mera i behov av konjunkturvinsterna å sina produkter än de exportörer och spekulanter som under licenssystemets hägn fylla sina fickor med dem.

Med de priser som nu råda å kraftfoder, hö och halm torde det icke heller gå att producera mjölk, utan förlust, till de priser livsmedelskommissionen, genom exportförbud å smör och ost, tryckt ned dem till.

En annan sak som vållar oss oro är den under behandling varande bärplockningsfrågan. Den kan ju i och för sig synas obetydlig och många jordbrukare beröras icke direkt därav, men det kan icke vara nå-

